

ministers Dijkhoorn en van Kleffens onder voorzitterschap van de koningin bijeenkwamen, generaal Reynders hun een uitvoerige uiteenzetting kon geven betreffende die mogelijke inundaties; natuurlijk, men zou mensen en vee moeten evacueren en dat zou, afgezien nog van de schadevergoedingen, geld kosten, maar het plan was uitvoerbaar. De generaal beperkte zich, schijnt het, tot die technische uiteenzetting; dat hij persoonlijk aan de Engelse waarschuwing niet veel waarde hechtte, hield hij maar voor zich. De Geer was tegen de inundaties, 'hij zei: moeten wij daar nu al aan beginnen? . . . Minister van Kleffens', aldus later Reynders, 'was niet zeer positief maar hij voelde er wel voor, minister Dijkhoorn was positief'¹ en 'nadat Hare Majesteit de Koningin nog met een kort woord krachtig op de noodzakelijkheid van de voorgestelde maatregel had gewezen, werd tenslotte daartoe besloten.'²

Een tweede voorstel van generaal Reynders: de periodieke verloven stop te zetten, werd *niet* goedgekeurd.³ Alle gemobiliseerden genoten elke twee weken een verlofperiode van twee dagen: diegenen die zondagavond 5 november met verlof zouden gaan, zouden woensdagmorgen 8 november weer bij hun onderdelen terug zijn; zou men dus van maandag af geen verlof meer verlenen, dan zou het leger van woensdagmorgen af op volle sterkte zijn. Kennelijk waren de ministers van mening dat men, aangezien het Duitse offensief eerst voor over een week voorspeld was, nog wel enkele dagen kon wachten voor men ging raken aan de verloven waarop de gemobiliseerden zeer gesteld waren. Misschien was de situatie dan ook duidelijker geworden. Men was er tenslotte niet zeker van of de Engelse waarschuwing gefundeerd was.

Het zekere voor het onzekere nemend, leek het minister van Kleffens verstandig, de diplomatieke positie van Nederland te versterken doordat de koningin samen met de koning van België, eventueel ook met de groot-hertogin van Luxemburg, een beroep zou doen op Duitsland, Engeland en Frankrijk om de oorlog, welke nu ruim twee maanden gaande was, te beëindigen: zulk een beroep zou het Hitler niet gemakkelijker maken om op de 12de november Nederland te overvallen. Het leek de koningin een uitstekend denkbeeld. Nog diezelfde zondagavond ondertekende zij een brief waarin zij de Belgische koning ('*mon cher Léopold*') voorstelde om samen met hem en, als hij daar prijs op stelde, ook samen met de Luxemburgse groothertogin, een telegram te sturen aan Hitler, aan koning George VI van Engeland en aan president Lebrun van Frankrijk, aansporend tot

¹ A.v., p. 17. ² I. H. Reynders: *De wisseling in het opperbevel*, p. 27-28. ³ A.v., p. 28.